



УДК 343.915

DOI <https://doi.org/10.32782/2523-4269-2022-81-4-2-108-112>

**Малець Олександр Омелянович,**

доктор історичних наук, професор

(Мукачівський державний університет, м. Мукачево)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7927-4335>



**Светлічний Ігор Валерійович,**

магістр міжнародного права, аспірант

(Інститут держави і права імені В. М. Корецького

Національної академії наук України, м. Київ)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7328-548X>

## КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ПРОТИДІЯ ЗЛОЧИННОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ ЗАСОБАМИ ВІДНОВНОГО ПРАВОСУДДЯ: ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ

*Статтю присвячено висвітленню практичних аспектів протидії злочинності неповнолітніх засобами відновного правосуддя, зокрема щодо неповнолітніх, які після вчинення нетяжких кримінальних правопорушень примирилися із жертвами злочинів, відшкодували заподіяну шкоду та взяли участь у програмах відновлення для неповнолітніх.*

*У статті показано переваги відновного підходу до здійснення правосуддя щодо неповнолітніх. Відновне правосуддя сприятиме відновленню порушених соціальних зв'язків шляхом усунення шкоди, нанесеної потерпілій особі, і примирення на цій підставі потерпілого та правопорушника. Практичні аспекти полягають у задоволенні інтересів та потреб як потерпілої особи, так і правопорушника, а також інтересів суспільства загалом, оскільки відновлюється стан соціальних зв'язків, який існував до вчинення кримінального правопорушення.*

**Ключові слова:** кримінальне правопорушення, неповнолітні, молоді люди, відновне правосуддя, зміна обстановки, примирення, відновлення відносин.

**Постановка проблеми.** Одним із правових інструментів протидії злочинності неповнолітніх сучасні дослідники вважають відновне правосуддя. Протидія злочинності неповнолітніх засобами відновного правосуддя потребує комплексу норм у кримінальному законодавстві України, які регулювали би його реалізацію. У статті 97 Кримінального кодексу України передбачено, що неповнолітнього, який уперше вчинив кримінальний проступок або необережний нетяжкий злочин, може бути звільнено від кримінальної відповідальності [1]. Таким чином, зі змісту наведеної норми вбачається відсутність можливості звільнення від кримінальної відповідальності неповнолітніх, які вчинили тяжкі та/або особливо тяжкі злочини. Кримінальна відповідальність неповнолітніх за злочини та проступки передбачена статтею 22 Кримінального кодексу України. Згідно із частиною 2 цієї статті за найбільш поширені злочини та кримінальні проступки неповнолітні відповідають із 14 років.

У преамбулі Конституції України (абзац п'ятий) зазначено, що Основний Закон України був прийнятий «підключившись про зміцнення громадянської злагоди на землі України та підтверджуючи європейську ідентичність Українського народу і незворотність європейського та євроатлантичного курсу України» [2].

На відміну від України, кримінальне право розвинених країн Європи включає більший, ніж прийнято в Україні, вік, до якого молода людина користується особливою увагою і підтримкою, включно з можливістю звільнення саме від кримінальної відповідальності, а не тільки від покарання. Як зазначає М.І. Хавронюк, кримінальне законодавство деяких держав у Центральній Європі, зокрема Королівства Іспанія, Республіки Польща, Республіки Австрія, Федеративної Республіки Німеччина, Грузії, виключає відповідальність у разі помилки особи в розумінні легальності дії [3, с. 9].

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** В українській юридичній літературі зазначена проблема за-

лишається не досить дослідженою. На необхідності застосування зарубіжного досвіду відновного правосуддя наголошували М.І. Хавронюк, О.П. Горох, О.І. Дубовик, Ю.І. Микитин, Р.Г. Коваль та інші українські дослідники.

Зокрема, на думку О.І. Дубовик, сучасна концепція протидії злочинності свідчить про тенденції відмови від виключно каральної реакції на злочин, яка не може належним чином забезпечити права як осіб, що його вчинили, так і потерпілих [4, с. 22]. Ю.І. Микитин у дисертаційній роботі вказує на те, що сучасна концепція протидії злочинності зумовлює необхідність закріплення нового підходу, який реалізується через концепцію відновного правосуддя [5, с. 12].

Зарубіжні дослідники, зокрема Дж. Шапланд, Л.В. Шерман та Х. Стренг, вважають, що відновне правосуддя сприяє зниженню витрат та рівня рецидивів порівняно зі звичайним кримінальним правосуддям. Відновне правосуддя позитивно впливає на рівень задоволеності як потерпілих, так і правопорушників, причому помітно вище, ніж у разі звичайного судового розгляду. За даними Ради відновного правосуддя (США), 85% жертв, які пройшли через відновне правосуддя, були задоволені цим процесом. Водночас лише 33% жертв вважають, що звичайне кримінальне правосуддя відповідає їхнім потребам [6].

**Метою статті** є кримінально-правовий аналіз деяких практичних аспектів протидії злочинності неповнолітніми засобами відновного правосуддя.

**Виклад основного матеріалу.** Відповідно до міжнародних документів Організації Об'єднаних Націй, зокрема «Мінімальних стандартних правил поведіння з в'язнями» [7], а також із метою застосування належних правових процедур до учасників кримінального провадження щодо неповнолітніх спільним наказом Міністерства юстиції України та Генеральної прокуратури України № 172/5/10 від 21 січня 2019 р. затверджена програма, яка має назву «Програма відновлення для неповнолітніх, які є підозрюваними у вчиненні кримінального правопорушення» [8].

На сьогодні відомо декілька процедурних форм реалізації відновного правосуддя в різних країнах світу. Найпоширенішою формою в Європі та Америці є програма медіації між потерпілим і правопорушником (зустріч з усунення завданої правопорушенням шкоди). Медіація передбачає організацію зустрічі між потерпілим та правопорушником, де за посередництва й підтримки спеціально підготовленого ведучого обговорюється ситуація конфлікту, сторони конфлікту мають можливість розповісти про свої потреби та переживання, викликані цією ситуацією, виробити варіанти вирішення ситуації, зокрема обговорити шляхи усунення правопорушенням завданої ним шкоди потерпілому. За результатами медіації між сторонами конфлікту укладається угода про застосування програми відновлення для неповнолітніх, які є підозрюваними у вчиненні кримінального правопорушення, та в ідеалі відбувається примирення між ними.

Іншою формою, що бере свій початок у традиціях корінного населення Нової Зеландії (маорі), є сімейні конференції. Зміст програми полягає в тому, що замість слухання справ у суді соціальний працівник організовує зустріч потерпілого та правопорушника. Крім них, на конференції присутні члени родини правопорушника, адвокат правопорушника та представник поліції, який виконує функцію обвинувачення. У процесі конференції учасники обговорюють ситуацію конфлікту, вислов-

люють свої почуття, отримують відповіді на запитання, які їх хвилюють [9].

Як уже зазначалося, кримінальне право розвинених країн Європи включає набагато більший, ніж прийнято в Україні, вік, до якого молода людина користується особливим увагою та підтримкою, зокрема можливістю звільнення саме від кримінальної відповідальності, а не тільки звільнення від покарання. У більшості країн Європи цей вік визначається на рівні 21 року, у Швейцарії – 25 років. Зазначена вище «Програма відновлення для неповнолітніх, які є підозрюваними у вчиненні кримінального правопорушення» забезпечує добровільне узгодження та відшкодування шкоди неповнолітнім у кримінальному процесі, унаслідок чого стає запобіжником вчиненню неповнолітніми злочинів повторно. Сторони є активними учасниками програми, а не пасивними об'єктами, щодо яких приймається рішення, чи сторонніми спостерігачами. Сторони мають право шукати, виробляти й ухвалювати взаємоузгоджене рішення стосовно вичерпання конфліктної ситуації та відшкодування завданої шкоди [6].

Вагомим практичним аспектом протидії злочинності неповнолітніми засобами відновного правосуддя є такі обставини. Згідно зі статтею 48 Кримінального кодексу України, яка має назву «Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку зі зміною обстановки», особу може бути звільнено від кримінальної відповідальності у зв'язку зі зміною обстановки. Обмеження щодо застосування цієї статті стосовно неповнолітніх законодавство України не містить. Особу, яка вперше вчинила кримінальний проступок або нетяжкий злочин (крім корупційних кримінальних правопорушень, кримінальних правопорушень, пов'язаних із корупцією, порушень правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керували транспортними засобами у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебували під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції), може бути звільнено від кримінальної відповідальності, якщо буде визнано, що на час кримінального провадження внаслідок зміни обстановки вчинене нею діяння втратило суспільно небезпечність або ця особа перестала бути суспільно небезпечною. Відповідно, участь у «Програмі відновлення для неповнолітніх, які є підозрюваними у вчиненні кримінального правопорушення» є підставою для застосування звільнення від кримінальної відповідальності на підставі зміни обстановки.

Як було з'ясовано, «Програма відновлення для неповнолітніх, які є підозрюваними у вчиненні кримінального правопорушення» ґрунтується на концепції відновного підходу у кримінальних провадженнях щодо кримінальних проступків і нетяжких злочинів, вчинених неповнолітніми, та передбачає організацію комунікації між такими неповнолітніми і потерпілими від вчинених ними правопорушень із метою виправлення заподіяної шкоди, максимально раннього виведення неповнолітніх із кримінального процесу з обов'язковим вжиттям заходів для їх ресоціалізації та запобігання повторним кримінальним правопорушенням [6].

До «Програми відновлення для неповнолітніх, які є підозрюваними у вчиненні кримінального правопорушення» залучаються неповнолітні, які є підозрюваними у кримінальних провадженнях про кримінальні проступки й нетяжкі злочини та раніше не притягувалися до кримінальної відповідальності. Застосування цієї програми ґрунтується на положеннях багатьох міжнародних документів: Рекомендації № R (99) 19 Комітету

міністрів Ради Європи державам – членам Ради, які зацікавлені в організації медіації у кримінальних справах (прийнятої Комітетом міністрів Ради Європи на 679-й зустрічі представників Комітету 15 вересня 1999 р.) [10]; Керівних принципів № 13 для найкращого виконання наявної Рекомендації щодо медіації у кримінальних справах (ухвалених Європейською комісією з ефективності правосуддя 7 грудня 2007 р.) [11]; Рекомендації CM/REC (2008) 11 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам щодо європейських правил стосовно неповнолітніх, які підлягають призначенню санкцій чи заходів, від 5 листопада 2008 р. [12].

Результати участі у «Програмі відновлення для неповнолітніх, які є підозрюваними у вчиненні кримінального правопорушення» можуть привести до таких юридичних наслідків:

- закриття кримінального провадження у формі приватного обвинувачення;
- звільнення обвинуваченого від кримінальної відповідальності;
- звільнення від кримінальної відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру;
- звільнення обвинуваченого від відбування кримінального покарання;
- урахування примирення сторін як обставини, що пом'якшує покарання, під час винесення вироку.

Звільнення від кримінальної відповідальності неповнолітнього обвинуваченого, який взяв участь у «Програмі відновлення для неповнолітніх, які є підозрюваними у вчиненні кримінального правопорушення», ґрунтується на підставі таких норм Кримінального

кодексу України: статті 45 «Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям», статті 46 «Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим», статті 48 «Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку зі зміною обстановки» [13].

Як уже зазначалося, задля кримінально-правової протидії та максимально раннього виведення неповнолітніх із кримінального процесу, їх ресоціалізації та запобігання вчиненню ними повторних кримінальних правопорушень в Україні затверджена «Програма відновлення для неповнолітніх, які є підозрюваними у вчиненні кримінального правопорушення». У практичному аспекті її застосування на цей час відбувається на підставі чинного Кримінального кодексу України, зокрема статей 45, 46, 48, у випадках вчинення неповнолітнім кримінального проступку або нетяжкого злочину.

**Висновки.** Отже, засобами відновного правосуддя більш повно задовольняються як особисті, так і суспільні інтереси, зокрема інтереси потерпілої особи (оскільки добровільно відшкодовується завдана їй шкода), інтереси правопорушника (оскільки до нього в деяких випадках може бути застосовано звільнення від кримінальної відповідальності), інтереси громади та суспільства загалом (оскільки відновлюється стан соціальних зв'язків, який існував до вчинення кримінального правопорушення).

Таким чином, відновне правосуддя у практичному аспекті є одним із правових інструментів кримінально-правової протидії злочинності, насамперед злочинності неповнолітніх.

#### Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 15.11.2022).
2. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 15.11.2022).
3. Хавронюк М.І. Кримінальне законодавство України та інших держав континентальної Європи: порівняльний аналіз, проблеми гармонізації : дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.08. Львів, 2008. 557 с.
4. Дубовик О.І. Теоретико-правові аспекти відновного правосуддя. *Право і громадянське суспільство*. 2015. № 2(11). С. 21–24.
5. Микитин Ю.І. Відновне правосуддя у кримінальному процесі: міжнародний досвід та перспективи розвитку в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2010. 20 с.
6. Серия университетских модулей «Предупреждение преступности и уголовное правосудие». Модуль 8: Восстановительное правосудие. Тема 4: Вопросы применения восстановительного правосудия / Управление ООН по наркотикам и преступности. *Инициатива «Образование во имя правосудия» (E4J)*. URL: <https://www.unodc.org/e4j/ru/crime-prevention-criminal-justice/module-8/key-issues/4--issues-in-implementing-restorative-justice.html> (дата обращения: 15.11.2022).
7. Мінімальні стандартні правила поводження з в'язнями : міжнародний документ від 30 серпня 1955 р. / Організація Об'єднаних Націй. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_212#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_212#Text) (дата звернення: 15.11.2022).
8. Про реалізацію пілотного проекту «Програма відновлення для неповнолітніх, які є підозрюваними у вчиненні кримінального правопорушення» : спільний наказ Міністерства юстиції України, Генеральної прокуратури України від 21 січня 2019 р. № 172/5/10 / Міністерство юстиції України, Генеральна прокуратура України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0087-19#Text> (дата звернення: 15.11.2022).
9. Застосування програм відновного правосуддя у кримінальних провадженнях на досудовому етапі : практичні рекомендації. *Сайт ВГО «Асоціація адвокатів України»*. URL: [https://www.uaa.org.ua/pub/uploads/articles/about-komitety-presa-mechanizm\\_v05.pdf](https://www.uaa.org.ua/pub/uploads/articles/about-komitety-presa-mechanizm_v05.pdf) (дата звернення: 15.11.2022).
10. Рекомендація № R (99) 19 Комітету міністрів Ради Європи державам – членам Ради, які зацікавлені в організації медіації у кримінальних справах : міжнародний документ від 15 вересня 1999 р. / Комітет міністрів Ради Європи. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994\\_828#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_828#Text) (дата звернення: 15.11.2022).
11. Керівні принципи № 13 для кращого виконання наявної Рекомендації щодо медіації в кримінальних справах : міжнародний документ від 7 грудня 2007 р. / Європейська комісія з ефективності правосуддя. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU07223> (дата звернення: 15.11.2022).
12. Керівні принципи Комітету міністрів Ради Європи щодо правосуддя, дружнього до дітей, прийняті Комітетом міністрів Ради Європи 17 листопада 2010 року і пояснювальна записка / Програма Ради Європи «Будуємо Європу для дітей і разом з дітьми». URL: <https://tm.coe.int/16804c2188> (дата звернення: 15.11.2022).
13. Сайт ГО «Інститут миру і порозуміння». URL: <https://tj.org.ua/> (дата звернення: 15.11.2022).
14. Відновне правосуддя: мета та етапи реалізації. *Безоплатна правова допомога* : вебсайт. 2022. 18 березня. URL: <https://legalaid.gov.ua/publikatsiyi/vidnovne-pravosuddya-meta-ta-etapy-realizaciyi/> (дата звернення: 15.11.2022).

## References

1. Verkhovna Rada of Ukraine (2001). Kryminalnyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 5 kvitnia 2001 r. № 2341-III [Criminal Code of Ukraine: Law of Ukraine dated April 5, 2001 № 2341-III]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> [in Ukrainian].
2. Verkhovna Rada of Ukraine (1996). Konstytutsiia Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 28 chervnia 1996 r. № 254к/96-BP [Constitution of Ukraine: Law of Ukraine of June 28, 1996 № 254к/96-BP]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вп> [in Ukrainian].
3. Khavroniuk, M.I. (2008). Kryminalne zakonodavstvo Ukrainy ta inshykh derzhav kontynentalnoi Yevropy: porivnialnyi analiz, problemy harmonizatsii [Criminal legislation of Ukraine and other states of continental Europe: comparative analysis, problems of harmonization]. *Doctor's thesis*. Lviv, 557 p. [in Ukrainian].
4. Dubovyk, O.I. (2015). Teoretyko-pravovi aspekty vidnovnoho pravosuddia [Theoretical and legal aspects of restorative justice]. *Pravo i hromadianske suspilstvo – Law and civil society*, no. 2(11), pp. 21–24 [in Ukrainian].
5. Mykityn, Yu.I. (2010). Vidnovne pravosuddia u kryminalnomu protsesi: mizhnarodnyi dosvid ta perspektyvy rozvytku v Ukraini [Restorative justice in the criminal process: international experience and prospects for development in Ukraine]. *Extended abstract of Candidate's thesis*. Kyiv, 20 p. [in Ukrainian].
6. United Nations Office on Drugs and Crime (2022). Seriya universitetskikh moduley “Preduprezhdenie prestupnosti i ugovnoe pravosudie”. Modul’ 8: Vosstanovitel’noe pravosudie. Tema 4: Voprosy primeneniya vosstanovitel’nogo pravosudiya [Series of university modules “Crime prevention and criminal justice”. Module 8: Restorative justice. Topic 4: Restorative justice issues]. *Iniatsiiva “Obrazovanie vo imya pravosudiya” (E4J) – Education for Justice Initiative (E4J)*. Retrieved from: <https://www.unodc.org/e4j/ru/crime-prevention-criminal-justice/module-8/key-issues/4--issues-in-implementing-restorative-justice.html> [in Russian].
7. United Nations (1955). Minimalni standartni pravyla povodzhennia z v’iazniamy: mizhnarodnyi dokument vid 30 serpnia 1955 r. [Minimum standard rules for the treatment of prisoners: international document of August 30, 1955]. Retrieved from: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_212#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_212#Text) [in Ukrainian].
8. Ministry of Justice of Ukraine, General Prosecutor’s Office of Ukraine (2019). Pro realizatsiiu pilotnoho proektu “Prohrama vidnovlennia dlia nepovnolitnikh, yaki ye pidozriuvanymy u vchynenni kryminalnoho pravoporushennia”: spilnyi nakaz Ministerstva yustytisii Ukrainy, Heneralnoi prokuratury Ukrainy vid 21 sichnia 2019 r. № 172/5/10 [On the implementation of the pilot project “Rehabilitation program for minors who are suspected of committing a criminal offense”: joint order of the Ministry of Justice of Ukraine, the General Prosecutor’s Office of Ukraine dated January 21, 2019 № 172/5/10]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0087-19#Text> [in Ukrainian].
9. n. a. (2022). Zastosuvannia program vidnovnoho pravosuddia u kryminalnykh provadzheniakh na dosudovomu etapi: praktychni rekomendatsii [Application of restorative justice programs in criminal proceedings at the pre-trial stage: practical recommendations]. *Sait VHO “Asotsiatsiia advokativ Ukrainy” – Website of the Association of Lawyers of Ukraine*. Retrieved from: [https://www.uaa.org.ua/pub/uploads/articles/about-komitety-presa-mechanizm\\_v05.pdf](https://www.uaa.org.ua/pub/uploads/articles/about-komitety-presa-mechanizm_v05.pdf) [in Ukrainian].
10. Committee of Ministers of the Council of Europe (1999). Rekomendatsiia № R (99) 19 Komitetu ministriv Rady Yevropy derzhavam – chlenam Rady, yaki zatsikavleni v orhanizatsii mediatsii u kryminalnykh spravakh: mizhnarodnyi dokument vid 15 veresnia 1999 r. [Recommendation № R (99) 19 of the Committee of Ministers of the Council of Europe to member states of the Council interested in organizing mediation in criminal cases: an international document dated September 15, 1999]. Retrieved from: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994\\_828#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_828#Text) [in Ukrainian].
11. European Commission for the Efficiency of Justice (2007). Kerivni pryntsyipy № 13 dlia krashchoho vykonannia naiavnoi Rekomendatsii shchodo mediatsii v kryminalnykh spravakh: mizhnarodnyi dokument vid 7 hrudnia 2007 r. [Guidelines № 13 for better implementation of the existing Recommendation on mediation in criminal matters: international document of 7 December 2007]. Retrieved from: <https://ips.ligazakon.net/document/MU07223> [in Ukrainian].
12. Council of Europe program “Building Europe for children and with children” (2013). Kerivni pryntsyipy Komitetu ministriv Rady Yevropy shchodo pravosuddia, druzhnogo do ditei, pryiniati Komitetom ministriv Rady Yevropy 17 lystopada 2010 roku i poiasniuvalna zapyska [Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on child-friendly justice, adopted by the Committee of Ministers of the Council of Europe on 17 November 2010 and explanatory note]. Retrieved from: <https://rm.coe.int/16804c2188> [in Ukrainian].
13. n. a. (2022). Sait HO “Instytut myru i porozuminnia” [Website of the NGO “Institute of peace and mutual understanding”]. Retrieved from: <https://rj.org.ua/> [in Ukrainian].
14. n. a. (2022). Vidnovne pravosuddia: meta ta etapy realizatsii [Restorative justice: goal and stages of implementation]. *Bezoplatna pravova dopomoha: vebсайт – Free legal aid: website*, March 18. Retrieved from: <https://legalaid.gov.ua/publikatsiyi/vidnovne-pravosuddya-meta-ta-etapy-realizaciyi/> [in Ukrainian].

**Malets Oleksandr,**

Doctor of Historical Sciences, Professor

(Mukachevo State University, Mukachevo)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7927-4335>

**Svietlichnyi Igor,**

Master of International Law, Postgraduate Student

(V. M. Korytsky Institute of State and Law of National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7328-548X>

**LEGAL COUNTERACTION TO JUVENILE DELINQUENCY  
BY MEANS OF RESTORATIVE JUSTICE: PRACTICAL ASPECTS**

*The article is devoted to highlighting practical aspects of countering juvenile delinquency by means of restorative justice, including in relation to minors.*

*The article shows the advantages of a restorative approach to the administration of Juvenile Justice. Restorative justice will help restore broken social ties by eliminating the harm caused to the injured person and reconciling the victim and the offender on this basis. One of the most common concepts of restorative justice is that any criminal offense must result in the offender's obligation not only to compensate for the damage caused to the injured person, but also to restore relations between the parties to the conflict.*

*In the framework of restorative justice, both personal and public interests are satisfied more fully than in the framework of punitive (inquisitorial) justice, in particular, the interests of the injured person, since the harm caused to him is eliminated; the interests of the offender, since alternative measures of influence are applied to him not punishment, but alternative measures of influence; the interests of society and society as a whole, since the conflict is resolved peacefully and the state of social ties that existed before the offense was committed is restored.*

*The practical aspect is to satisfy the interests and needs of both the victim and the offender. The offender is encouraged to voluntarily compensate for the damage he has caused. Thus, social connections in the community are restored.*

*Article 97 of the Criminal Code of Ukraine states: "a minor who has committed a criminal offense or a negligent minor crime for the first time may be released from criminal liability".*

*The Preamble of the Constitution of Ukraine states "taking care of strengthening civil harmony on the land of Ukraine and confirming the European identity of the Ukrainian people and the irreversibility of the European and Euro-Atlantic course of Ukraine, the Constitution of Ukraine was adopted".*

*The article shows that the criminal law of most European countries determines a greater age than in Ukraine, at which a young person enjoys special attention and support, including the possibility of exemption from criminal liability. In most European countries, this is 21 years or more. The author draws attention to the fact that restorative justice is one of the legal means in countering juvenile delinquency.*

*According to the author's research, the use of restorative justice in relation to minors, including adult young people, leads to the restoration of social relations between participants in a socially dangerous act, reducing psychological trauma and will prevent them from committing repeated crimes.*

*The recovery program for minors suspected of committing a crime, which has been in effect in our country since 2019, provides reconciliation, coordination of the amount and procedure for compensation of damage by minors in criminal proceedings and thus becomes a safeguard for the commission of crimes by minors repeatedly.*

*The article shows that according to article 48 of the Criminal Code of Ukraine, a person can be released from criminal liability in connection with a change in the situation. The legislation of Ukraine does not contain any restrictions on the application of this article in relation to minors. The participation of a minor in the rehabilitation program for minors is an argument in favor of applying such grounds for exemption from criminal liability as a change of environment.*

*Thus, restorative justice becomes one of the legal tools for countering crime, including juvenile delinquency.*

**Key words:** *criminal offense, minors, young people, restorative justice, change of situation, reconciliation, restoration of relations.*

Надіслано до редколегії 14.11.2022